

KNYGA „Stacėjės. Krįžiaus i mūsa kēls Tirkšliū kapū koplīčiuo“

Janina DAMBRAUSKAITĖ

Mažeikių rajono Tirkšlių Kristaus Karaliaus bažnyčioje vasario 6-ąją pristatyta knyga „Stacėjės. Krįžiaus i mūsa kēls Tirkšliū kapū koplīčiuo“. Ji skatina naujai pažvelgti į Kristaus kančią, saugoti ir puoselėti žemaičių kalbą. Tai pirmasis Mažeikių Henriko Nagio viešosios bibliotekos leidinys. Jis išspausdintas Vilniuje veikusioje spaustuvėje „Petro ofsets“. Leidybą pagal investicijų programą finansavo Mažeikių rajono savivaldybė kartu su Kultūros, sporto ir paveldosaugos skyriumi, organizavusi Žemaitijos kultūrinį identitetą puoselėjančias veiklas.

Prieš šv. Mišias renginio dalyviai apsilankė 1862 metais pastatytoje medinėje Tirkšlių miestelio kapinių koplyčioje. Kryžiaus kelio stotys joje buvo pažymėtos tik įrėmintu juodu kryželiu ir po juo raudonoje lentelėje išryškintomis raidėmis ST ir romėnišku skaičiumi. Nedidelės menines figūras sukūrė Vilniuje gyvenantis iš Sedos parapijos kilęs skulptorius dominikonas pasaulietis Mykolas Gediminas Pačkauskas. Sumanymas sukurti Kryžiaus kelio stotis nebuvo spontaniškas – tokia idėja buvo gimusi seniai, tačiau jam realizuoti vis nebuvo tinkamo laiko ir užsakovo. Ant koplyčios sienų stacijos buvo pakabintos, jos interjerą papuošė 2023-aisiais metais.

Bibliotekoje vykusiame renginyje stacijų autorius papasakojo apie pasaulyje plačiai paplitusią pranciškoniskąją Kryžiaus kelio tradiciją, kuri apsiriboja keturiolika stočių. Jis kopimo laiptais motyvą apibūdino kaip dvasinio kilimo bei kančios, išganymo simbolį, kviečiantį žiūrovą asmeniniams apmąstymams. Siekdamas paryškinti vizualinį stacijų poveikį, pasirinktai kompozicijai suteikti gyvumo ir dinamiškumo, skulptorius figūroms ir detalėms pasirinko juodos ir baltos spalvų kontrastą. Jis paminėjo, jog figūros nėra medinės, o kūrybinis procesas truko ketverius-penkerius metus. Skulptorius pažymėjo, kad stacijos sukurtos ne kaip pasigrožėjimo objektas, nes liturginis menas turi tar-

Knyga „Stacėjės. Krįžiaus i mūsa kēls Tirkšliū kapū koplīčiuo“ ir skulptoriaus Mykolo Gedimino Pačkausko sukurta 5-oji Kryžiaus kelio stacija eksponuojama Tirkšlių Kristaus Karaliaus bažnyčioje. Janinos Dambrauskaitės nuotrauka

nauti Bažnyčiai ir parapijiečiams, padėti žmogui melstis. Menininkas subtiliai suvienijo du vienas kitą papildančius akcentus: tragišką mirties įvaizdį per nukryžiovimą ir meilės kelio įvaizdį.

Po pamaldų Tirkšlių Kristaus Karaliaus bažnyčioje buvo pristatytas nedidelės apimties leidinys „Stacėjės. Krįžiaus i mūsa kēls Tirkšliū kapū koplīčiuo“. Jos sumanytojai iš pradžių planavo išleisti atvirukų komplektą, kuriame būtų tik žemaitiški tekstai ir keturiolikos stacijų nuotraukos. Laikui einant leidinio koncepcija pakito, buvo sutarta dėl naujos leidinio struktūros, turinio ir formato, tad buvo išleista knyga. Jos pradžioje išspausdinta Tirkšlių Kristaus Karaliaus parapijos klebono Petro Smilgio, Vilniaus dominikonų vienuolyno prioro Jokūbo Marijos Goštauto OP ir brolio dominikono Gabriėliaus Juškevičiaus OP straipsniai. Leidinyje yra dvi Šiaulių „Aušros“ muziejaus rinkiniuose saugomos 1934 m.

Kryžiaus kelio stacijas Tirkšlių kapinių koplyčioje pristato skulptorius Mykolas Gediminas Pačkauskas. Vakario Jočerio nuotrauka

Pelikso Bugailišio sukurtos nuotrauko. Jose įamžinta Tirkšlių kapinių koplyčia ir koplytėlė.

Kryžiaus kelio žemaitiškai parašytus apmąstymus sukūrė brolis dominikonas Gabrielius Juškevičius OP. Jis bažnyčioje vykusiame renginyje dalyvavo nuotoliniu būdu iš Liono (Prancūzija) vienuolyno. Sukurti stacijoms prasmingus tekstus jį paskatino skulptorius Mykolas Gediminas Pačkauskas. Jie abu yra žemaičiai, Pamokslininkų ordino nariai. Juos bendram kūrybiniam darbui suvedė dominikonų rekolekcijos. Skulptorius, sužinojęs, kad brolis Gabrielius rašo eiles, jo paprašė sukurtoms Kryžiaus kelio stotims pritaikyti trumpus apmąstymus. Vienuolis prisiminė savo pirmąjį apsilankymą Tirkšlių kapinių koplyčioje 2025-aisiais metais prieš Mažeikių sakralinio meno ir paveldo simpoziumą „Versmės“. Kurdamas tekstus jis vis galvojo, ką gali ir turi pasakyti apie Kryžiaus kelią. Tada prisiminė koplyčios autentiškumą, paprastumą ir suprato, jog apmąstymuose neturi būti daug žodžių, kad apmąstymai, siekiant parodyti vidinę žmogaus būseną ir santykį su Dievu, turėtų išlikti primityvūs gerąja prasme. Jis paminėjo, jog „*rašymas apie Kryžiaus kelią (stacijas) nėra lengvas, reikia kantrybės ir meilės Kryžiui*“. Apmąstymus jis kūrė žiūrėdamas į atsiųstas stacijų nuotraukas, atidžiai analizuodamas jose įamžintus figūrėlių judesius ir veido išraiškas. Brolio Gabrieliaus Juškevičiaus OP tekstai gimė Prancūzijoje. Jie atskleidžia Kryžiaus kelio dvasingumą, pabrėžia ne tik žmogiškąją, bet ir dieviškai žmogiškąją gelmę.

Renginį Tirkšlių Kristaus Karaliaus bažnyčioje moderavo knygos „Stacėjės. Križiaus i mūsą kēls Tirkšliū kapū koplīčiuo“ sudarytoja, Mažeikių rajono savivaldybės administracijos Kultūros, sporto ir paveldosaugos skyriaus vedėja Rūta Končiutė-Mačiulienė. Vienuolio sukurtus eiliuotus tekstus vaizdingai skaitė Mažeikių kultūros centro Skrajojamojo teatro aktorius Juozas Kukštas ir lituanistė Laima Skabickienė (kompozicijos režisierius Martynas Januška). Atlikėjai originaliai pateikė trumpas giesmes ar dainas, kurios įterptos keturiuose apmąstymuose ir išskirtos pasviru šriftu. Skaitymų metu ekrane buvo rodomos knygoje išspausdintų stacijų nuotraukos. Jų autorius – fotografas, Lietuvos fotomenininkų sąjungos narys Gintas Kavoliūnas. Knygos pristatymo metu jis kalbėjo, jog ne iš karto

Žemaitiškai parašytus apmąstymus Tirkšlių Kristaus Karaliaus bažnyčioje skaito Juozas Kukštas ir Laima Skabickienė. Janinos Dambrauskaitės nuotrauka

surado tinkamiausią vaizdo atskleidimo būdą, nes kiekviena stacija perteikia skirtingą nuotaiką.

Renginyje gimtosios kalbos vaidmenį liturgijoje akcentavo Tirkšlių Kristaus karaliaus parapijos klebonas Petras Smilgys: „*Prasmingi žodžiai, maldos suteikia galimybę pamąstyti. Liturgijoje tekstų pras-*

(Nukelta į 24 p.)

„Nukryžiuotasis“ ir Kryžiaus kelio 7-oji stacija Tirkšlių kapinių koplyčioje. Vakarų Jočerio nuotrauka

Telšių vyskupas Algirdas Jurevičius rankoje laiko žemaitiškai parašytą knygą „Stacėjės. Kriziaus i mūsa kēls Tirkšliū kapū koplīčiuo“. Vakario Jočerio nuotrauka

mė labiau suprantama, jei perteikiama sava kalba“. Jis pažymėjo, jog žemaitiškai parašyti Kryžiaus kelio apmąstymai – galimybė kitu kampu pažvelgti į kelią, kurį Kristus nuėjo tam, kad žmonės būtų išganyti.

Knygos kalbos redaktorius prof. Juozas Pabrėža pasidžiaugė, kad žemaičių kalba atgimsta, pas žmones ateina ir per Bažnyčią. Jis atkreipė dėmesį, kad leidinio pabaigoje pateiktas trumpas rečiau vartojamų žemaitiškų žodžių reikšmių paaiškinimas.

Kalbėdama Mažeikių Henriko Nagio viešosios bibliotekos direktorė Alina Bernotienė papasakojo, kad šios įstaigos bendruomenės organizuojamuose renginiuose yra puoselėjamos senosios krašto tradicijos, papročiai ir žemaičių kalba. Ji pasidžiaugė šiuo pirmuoju bibliotekos leidiniu ir ypač tuo, kad jis parašytas žemaitiškai.

Renginyje dalyvavęs Telšių vyskupas Algirdas Jurevičius padėkojo leidinio sumanytojams ir kūrėjams. Jis akcentavo, kad knyga „Stacėjės. Kriziaus i mūsa kēls Tirkšliū kapū koplīčiuo“ yra skirta Telšių vyskupijos įkūrimo šimtmečiui paminėti. Ganytojas paragino tikinčiuosius Gavėnios metu apmąstyti Kryžiaus kelią, pasinaudojant žemaitiškai parašytais pamąstymais.

Aukštoji mokykla, kuri jau garsina Telšius ne tik Lietuvoje, bet ir kitose pasaulio šalyse

Vilniaus dailės akademijos (VDA) Telšių fakultete meno keliu pradedantys eiti talentingi studentai jau turi galimybę įsigyti ne tik bakalauro, bet ir magistro laipsnį. Turiningas šio fakulteto kultūrinis gyvenimas: rengiamos studentų darbų parodos, organizuojami turiningi seminarai, kūrybinės dirbtuvės, plėtojamas tarptautinis bendradarbiavimas, fakulteto auklėtiniai ir jų mokytojai pristato savo mokslo įstaigą ir darbus įvairiose pasaulio šalyse vykstančiuose renginiuose. Apie tai pasakojama ir šio fakulteto komunikacijos specialistų mūsų žurnalo redakcijai atsiunčiamuose laiškuose. Jų pagrindu parengtos ir trys šio žurnalo numerio publikacijos (žr. p. 25–29).

VDA Telšių fakulteto atstovės šį pavasarį vykusiame pirmajame tarptautiniame juvelyrikos klasių ir mokyklų suvažiavime, kuris vyko Pinakothek der Moderne muziejuje Miunchene (Vokietija). Fotografė Ingrida Mockutė